

Treaty Series No. 1 (1939)

AGREEMENT

between His Majesty's Government in the United Kingdom
and the Polish Government

providing for

THE LIMITATION OF NAVAL ARMAMENT

and

THE EXCHANGE OF INFORMATION
CONCERNING NAVAL CONSTRUCTION

[With Protocol of Signature and Exchange of Notes]

London, April 27, 1938

[Ratifications exchanged at London on November 22, 1938]

*Presented by the Secretary of State for Foreign Affairs
to Parliament by Command of His Majesty*

LONDON

PRINTED AND PUBLISHED BY HIS MAJESTY'S STATIONERY OFFICE

To be purchased directly from H.M. STATIONERY OFFICE at the following addresses:

York House, Kingsway, London, W.C.2; 120 George Street, Edinburgh 2;

26 York Street, Manchester 1; 1 St. Andrew's Crescent, Cardiff;

80 Chichester Street, Belfast;

or through any bookseller

1939

Price 6d. net

Cmd. 5916

AGREEMENT BETWEEN HIS MAJESTY'S GOVERNMENT IN THE UNITED KINGDOM AND THE POLISH GOVERNMENT PROVIDING FOR THE LIMITATION OF NAVAL ARMAMENT AND THE EXCHANGE OF INFORMATION CONCERNING NAVAL CONSTRUCTION, WITH PROTOCOL OF SIGNATURE AND EXCHANGE OF NOTES.

London, April 27, 1938.

[Ratifications exchanged at London on November 22, 1938.]

THE Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the Polish Government,

Desiring to make provision for the limitation of naval armaments and for the exchange of information concerning naval construction, Have agreed as follows :—

Part I.—*Definitions.*

ARTICLE 1.

For the purposes of the present Agreement, the following expressions are to be understood in the sense hereinafter defined.

A.—*Standard Displacement.*

(1) The standard displacement of a surface vessel is the displacement of the vessel complete, fully manned, engined, and equipped ready for sea, including all armament and ammunition, equipment, outfit, provisions and fresh water for crew, miscellaneous stores and implements of every description that are intended to be carried in war, but without fuel or reserve feed water on board.

(2) The standard displacement of a submarine is the surface displacement of the vessel complete (exclusive of the water in non-watertight structure), fully manned, engined, and equipped ready for sea, including all armament and ammunition, equipment, outfit, provisions for crew, miscellaneous stores and implements of every description that are intended to be carried in war, but without fuel, lubricating oil, fresh water or ballast water of any kind on board.

(3) The word "ton" except in the expression "metric tons" denotes the ton of 2,240 lb. (1,016 kilog.).

B.—*Categories.*

(1) *Capital Ships* are surface vessels of war belonging to one of the two following sub-categories :—

(a) Surface vessels of war, other than aircraft carriers, auxiliary vessels, or capital ships of sub-category (b), the standard displacement of which exceeds 10,000 tons (10,160 metric tons) or which carry a gun with a calibre exceeding 8 in. (203 mm.).

Rząd Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandji i Rząd Polski,

kierowane chęcią ograniczenia zbrojeń morskich i wymiany informacji dotyczących budowli morskich zgodziły się na następujące postanowienia :

Część I.—*Definicj*

Artykuł 1.

Następujące określenia, służące celom zawieranego układu należy rozumieć w sensie ustalonym poniżej :

A.—*Standartowa Wyporność.*

(1) Wyporność standartowa okrętu nawodnego jest to wyporność okrętu wykończonego, z pełną załogą, zaopatrzonego we wszystkie mechanizmy, wyekwipowanego do wyjścia na morze, włącznie z pełnym uzbrojeniem i amunicją, z wyposażeniem, urządzeniem, żywnością i wodą słodką dla załogi, z wszelkiego rodzaju zapasami i narzędziami, które okręt ma posiadać w czasie wojny, jednak bez paliwa i zapasu wody do kotłów.

(2) Wyporność standartowa okrętu podwodnego jest to wyporność wynurzonego, wykończonego okrętu (nie wliczając wody znajdującej się w przedziałach niewodoszczelnych), z pełną załogą, zaopatrzonego we wszystkie mechanizmy, wyekwipowanego do wyjścia na morze, włącznie z pełnym uzbrojeniem i amunicją, z wyposażeniem, urządzeniem, z żywnością dla załogi, z wszelkiego rodzaju zapasami i narzędziami, które okręt ma posiadać w czasie wojny, jednak bez paliwa, smarów, słodkiej wody oraz wody balastowej jakiegokolwiek rodzaju.

(3) Słowo "tona," za wyjątkiem wyrażenia "tona metryczna" oznacza 2,240 funtów (1,016 kg.).

B.—*Kategorie.*

(1) Okręty liniowe są to nawodne okręty wojenne należące do jednej z dwóch następujących podkategorii :

(a) nawodne okręty wojenne, inne niż lotniskowce, okręty pomocnicze albo okręty liniowe z podkategorii (b), których standartowa wyporność przekracza 10,000 ton (10,160 ton metrycznych), albo które posiadają dział o kalibrze ponad 8 cali (203 mm.);

- (b) Surface vessels of war, other than aircraft-carriers, the standard displacement of which does not exceed 8,000 tons (8,128 metric tons) and which carry a gun with a calibre exceeding 8 in. (203 mm.).

(2) *Aircraft-Carriers* are surface vessels of war, whatever their displacement, designed or adapted primarily for the purpose of carrying and operating aircraft at sea. The fitting of a landing-on or flying-off deck on any vessel of war, provided such vessel has not been designed or adapted primarily for the purpose of carrying and operating aircraft at sea, shall not cause any vessel so fitted to be classified in the category of aircraft-carriers.

The category of aircraft-carriers is divided into two sub-categories as follows:—

- (a) Vessels fitted with a flight deck, from which aircraft can take off, or on which aircraft can land from the air.
 (b) Vessels not fitted with a flight deck as described in (a) above.

(3) *Light Surface Vessels* are surface vessels of war other than aircraft-carriers, minor war vessels or auxiliary vessels, the standard displacement of which exceeds 100 tons (102 metric tons) and does not exceed 10,000 tons (10,160 metric tons), and which do not carry a gun with a calibre exceeding 8 in. (203 mm.).

The category of light surface vessels is divided into three sub-categories as follows:—

- (a) Vessels which carry a gun with a calibre exceeding 6·1 in. (155 mm.).
 (b) Vessels which do not carry a gun with a calibre exceeding 6·1 in. (155 mm.) and the standard displacement of which exceeds 3,000 tons (3,048 metric tons).
 (c) Vessels which do not carry a gun with a calibre exceeding 6·1 in. (155 mm.) and the standard displacement of which does not exceed 3,000 tons (3,048 metric tons).

(4) *Submarines* are all vessels designed to operate below the surface of the sea.

(5) *Minor War Vessels* are surface vessels of war, other than auxiliary vessels, the standard displacement of which exceeds 100 tons (102 metric tons) and does not exceed 2,000 tons (2,032 metric tons), provided they have none of the following characteristics:—

- (a) Mount a gun with a calibre exceeding 6·1 in. (155 mm.).
 (b) Are designed or fitted to launch torpedoes.
 (c) Are designed for a speed greater than 20 knots.

(6) *Auxiliary Vessels* are naval surface vessels the standard displacement of which exceeds 100 tons (102 metric tons), which

(b) nawodne okręty wojenne, inne niż lotniskowce, których wyporność standartowa nie przekracza 8,000 ton (8,128 ton metrycznych) i które posiadają działo o kalibrze ponad 8 cali (203 mm.).

(2) *Lotniskowce* są to nawodne okręty wojenne, o dowolnej wyporności, wybudowane lub urządzone przede wszystkim dla celów transportowania i umożliwienia akcji samolotów na morzu. Jeżeli dany okręt nie został wybudowany lub urządzony przede wszystkim dla celów transportowania i umożliwienia akcji samolotów na morzu, to późniejsze urządzenie na nim pokładu do lądowania lub do startowania nie będzie powodem do zaklasyfikowania go do kategorii lotniskowców.

Kategoria lotniskowców dzieli się na dwie następujące podkategorie :

(a) okręty posiadające pokład lotniczy, z którego samoloty mogą startować i na którym mogą lądować;

(b) okręty, które takiego pokładu (opisanego pod (a)) nie posiadają.

(3) *Lekkie okręty nawodne* są to nawodne okręty wojenne, inne niż lotniskowce, mniejsze okręty wojenne, albo okręty pomocnicze, których standartowa wyporność przekracza 100 ton (102 tony metryczne) a nie przekracza 10,000 ton (10,160 ton metrycznych) i które nie posiadają działła o kalibrze ponad 8 cali (203 mm.).

Kategoria lekkich okrętów nawodnych dzieli się na trzy następujące podkategorie :

(a) okręty, które posiadają działo o kalibrze ponad 6·1 cali (155 mm.);

(b) okręty, które nie posiadają działła o kalibrze ponad 6·1 cali (155 mm.), a których wyporność standartowa przekracza 3,000 ton (3,048 ton metrycznych);

(c) okręty, które nie posiadają działła o kalibrze ponad 6·1 cali (155 mm.), a których wyporność standartowa nie przekracza 3,000 ton (3,048 ton metrycznych);

(4) *Okręty podwodne* są to wszystkie okręty, przeznaczone do akcji pod powierzchnią morza.

(5) *Małe okręty wojenne* są to nawodne okręty wojenne, inne niż okręty pomocnicze, których standartowa wyporność przekracza 100 ton (102 tony metryczne) a nie przekracza 2,000 ton (2,032 tony metryczne) z zastrzeżeniem, że :

(a) ich uzbrojenie artyleryjskie nie przekracza kalibru 6·1 cali (155 mm.);

(b) nie są przystosowane lub wyposażone w uzbrojenie torpedowe;

(c) nie są przystosowane do osiągnięcia szybkości ponad 20 węzłów.

(6) *Okręty pomocnicze* są to okręty nawodne marynarki, których standartowa wyporność przekracza 100 ton (102 tony metryczne),

are normally employed on fleet duties or as troop transports, or in some other way than as fighting ships, and which are not specifically built as fighting ships, provided they have none of the following characteristics :—

- (a) Mount a gun with a calibre exceeding 6·1 in. (155 mm.).
 - (b) Mount more than eight guns with a calibre exceeding 3 in. (76 mm.).
 - (c) Are designed or fitted to launch torpedoes.
 - (d) Are designed for protection by armour plate.
 - (e) Are designed for a speed greater than 28 knots.
 - (f) Are designed or adapted primarily for operating aircraft at sea.
 - (g) Mount more than two aircraft-launching apparatus.
- (7) *Small Craft* are naval surface vessels the standard displacement of which does not exceed 100 tons (102 metric tons).

C.—*Over Age.*

Vessels of the following categories and sub-categories shall be deemed to be “over-age” when the undermentioned number of years have elapsed since completion :—

	<i>Years.</i>
(a) Capital ships	26
(b) Aircraft-carriers	20
(c) Light surface vessels, sub-categories (a) and (b)—	
(i) If laid down before the 1st January, 1920	16
(ii) If laid down after the 31st December, 1919	20
(d) Light surface vessels, sub-category (c) ...	16
(e) Submarines	13

D.—*Month.*

The word “month” in the present Agreement with reference to a period of time denotes the month of thirty days.

Part II.—*Limitation.*

ARTICLE 2.

After the date of the coming into force of the present Agreement, no vessel exceeding the limitations as to displacement or armament prescribed by this Part of the present Agreement shall be acquired by either Contracting Government or constructed by, for or within the jurisdiction of either Contracting Government.

a które normalnie używane są do służby przy flocie, albo jako okręty do transportu wojska, albo też dla celów innych niż te, którym służą okręty bojowe i które nie są specjalnie zbudowane jako okręty bojowe, z zastrzeżeniem że :

- (a) ich uzbrojenie artyleryjskie nie przekracza kalibru 6·1 cali (155 mm.);
- (b) nie posiadają więcej jak 8 dział o kalibrze ponad 3 cale (76 mm.);
- (c) nie są przystosowane lub wyposażone w uzbrojenie torpedowe;
- (d) nie są przystosowane do opancerzenia;
- (e) nie są przystosowane do rozwijania szybkości ponad 28 węzłów;
- (f) nie są w założeniu swoim przeznaczone lub przystosowane przedewszystkiem do akcji samolotów na morzu;
- (g) nie posiadają więcej niż dwie wyrzutnie dla samolotów.

(7) *Drobne okręty* są to nawodne okręty marynarki, których standartowa wyporność nie przekracza 100 ton (102 tony metryczne).

C.—Okres prekluzyjny.

Okręty należące do niżej wymienionych kategorii i podkategorji będą uważane za "przestarzałe," jeżeli od chwili ich wykończenia upłynął następujący okres czasu—dla :

	<i>lat.</i>
(a) okrętów liniowych	26
(b) lotniskowców	20
(c) lekkich okrętów nawodnych podkategorji (a) i (b):	
(i) jeżeli zostały założone na pochylni przed 1.I.1920	16
(ii) jeżeli zostały założone na pochylni po 31.XII.1919	20
(d) lekkich okrętów nawodnych podkategorji (c)	16
(e) okrętów podwodnych	13

D.—Miesiąc.

Słowo "miesiąc" użyte w niniejszym Układzie w odniesieniu do okresu czasu oznacza miesiąc o 30 dniach.

Część II.—Ograniczenia.

Artykuł 2.

Po dacie wejścia w życie Układu niniejszego Układające się Rządy nie nabędą dla siebie, ani w granicach własnej jurysdykcji nie zbudują same i nie zamówią dla siebie żadnego okrętu, przekraczającego granice wyporności lub uzbrojenia przewidziane w tej części niniejszego Układu.

ARTICLE 3.

No vessel which at the date of the coming into force of the present Agreement carries guns with a calibre exceeding the limits prescribed by this Part of the present Agreement shall, if reconstructed or modernised, be rearmed with guns of a greater calibre than those previously carried by her.

ARTICLE 4.

(1) No capital ship shall exceed 35,000 tons (35,560 metric tons) standard displacement.

(2) No capital ship shall carry a gun with a calibre exceeding 16 in. (406 mm.).

(3) No capital ship of sub-category (a), the standard displacement of which is less than 17,500 tons (17,780 metric tons), shall be laid down or acquired prior to the 1st January, 1943.

(4) No capital ship, the main armament of which consists of guns of less than 10 in. (254 mm.) calibre, shall be laid down or acquired prior to the 1st January, 1943.

ARTICLE 5.

(1) No aircraft-carrier shall exceed 23,000 tons (23,368 metric tons) standard displacement or carry a gun with a calibre exceeding 6.1 in. (155 mm.).

(2) If the armament of any aircraft-carrier includes guns exceeding 5.25 in. (134 mm.) in calibre, the total number of guns carried which exceed that calibre shall not be more than ten.

ARTICLE 6.

(1) No light surface vessel of sub-category (b) exceeding 8,000 tons (8,128 metric tons) standard displacement, and no light surface vessel of sub-category (a) shall be laid down or acquired prior to the 1st January, 1943.

(2) Notwithstanding the provisions of paragraph (1) above, if the requirements of the national security of either Contracting Government are, in the opinion of that Government, materially affected by the actual or authorised amount of construction by any Government of light surface vessels of sub-category (b), or of light surface vessels not conforming to the restrictions of paragraph (1) above, such Contracting Government shall, upon notifying the other Contracting Government of its intentions and the reasons therefor, have the right to lay down or acquire light surface vessels of sub-categories (a) and (b) of any standard displacement up to 10,000 tons (10,610 metric tons) subject to the observance of the provisions of Part III of the present Agreement. The other Contracting Government shall thereupon be entitled to exercise the same right.

Artykuł 3.

Okręt, który w dniu wejścia w życie niniejszego Układu posiada działa o kalibrze przekraczającym granice przewidziane w tej części niniejszego Układu, nie może w razie przebudowy lub zmodernizowania być ponownie uzbrojony w działa większego kalibru od dział poprzednio przez niego posiadanych.

Artykuł 4.

(1) Okręt liniowy nie może posiadać wyporności standartowej przekraczającej 35,000 ton (35,560 ton metrycznych).

(2) Okręt liniowy nie może posiadać działa o kalibrze ponad 16 cali (406 mm.).

(3) Żaden okręt liniowy, należący do podkategorii (a), a posiadający standartową wyporność mniejszą niż 17,500 ton (17,780 ton metrycznych) nie może być założony na pochylni lub zakupiony przed 1. stycznia 1943 r.

(4) Żaden okręt liniowy, którego główne uzbrojenie składałoby się z dział o kalibrze mniejszym jak 10 cali (254 mm.) nie może być założony na pochylni lub zakupiony przed 1. stycznia 1943 r.

Artykuł 5.

(1) Lotniskowiec nie może mieć wyporności standartowej przekraczającej 23,000 ton (23,368 ton metrycznych), ani też posiadać działa o kalibrze ponad 6·1 cali (155 mm.).

(2) Jeżeli uzbrojenie jakiegokolwiek lotniskowca obejmuje działa o kalibrze ponad 5·25 cali (134 mm.), ogólna ilość dział o tym kalibrze nie może przekraczać liczby dziesięciu.

Artykuł 6.

(1) Żaden lekki okręt nawodny z podkategorii (b) o wyporności standartowej ponad 8,000 ton (8·128 ton metrycznych), ani też żaden lekki okręt nawodny z podkategorii (a), nie mogą być założone na pochylni, ani też nabyte przed 1. stycznia 1943 r.

(2) Niezależnie od postanowień powyższego par. 1-ego, każdy z Układających się Rządów—o ile w jego mniemaniu bezpieczeństwo jego kraju jest istotnie zagrożone ze strony jakiegokolwiek Rządu przez rzeczywistą lub zatwierdzoną ilość budowli lekkich okrętów nawodnych podkategorii (b) lub też lekkich okrętów nawodnych niezgodnych z ograniczeniami powyższego paragrafu (1)—będzie miał prawo, po zanotyfikowaniu drugiemu Układającemu się Rządowi swych zamiarów oraz powodów które je wywołały,—założenia na pochylni lub nabycia lekkich okrętów nawodnych podkategorii (a) i (b) o wszelkiej standartowej wyporności aż do 10,000 ton (10,610 ton metrycznych) przy zachowaniu postanowień Części III-iej niniejszego Układu. Drugi Układający się Rząd będzie w takim wypadku upoważniony do korzystania z tego samego prawa.

(8) It is understood that the provisions of paragraph (1) above constitute no undertaking expressed or implied to continue the restrictions therein prescribed after the year 1942.

ARTICLE 7.

No submarine shall exceed 2,000 tons (2,032 metric tons) standard displacement or carry a gun exceeding 5.1 in. (130 mm.) in calibre.

ARTICLE 8.

Every vessel shall be rated at its standard displacement, as defined in Article 1 A of the present Agreement.

ARTICLE 9.

No preparations shall be made in merchant ships in time of peace for the installation of warlike armaments for the purpose of converting such ships into vessels of war, other than the necessary stiffening of decks for the mounting of guns not exceeding 6.1 in. (155 mm.) in calibre.

ARTICLE 10.

Vessels which were laid down before the date of the coming into force of the present Agreement, the standard displacement or armament of which exceeds the limitations or restrictions prescribed in this Part of the present Agreement for their category or sub-category, or vessels which before that date were converted to target use exclusively or retained exclusively for experimental or training purposes under the provisions of any previous international agreement, shall retain the category or designation which applied to them before the said date.

Part III.—*Advance Notification and Exchange of Information.*

ARTICLE 11.

(1) Each Contracting Government shall communicate every year to the other Contracting Government information, as hereinafter provided, regarding its annual programme for the construction and acquisition of all vessels of the categories and sub-categories mentioned in Article 12 (a), whether or not the vessels concerned are constructed within its own jurisdiction, and periodical information giving details

(3) Rozumie się, że postanowienia powyższego paragrafu 1-ego nie stanowią ani wyraźnego ani domniemanego zobowiązania do przedłużenia przewidzianych w nim ograniczeń na czas po roku 1942.

Artykuł 7.

Okręty podwodne nie mogą mieć wyporności standartowej przekraczającej 2,000 ton (2,032 ton metrycznych), ani też posiadać działa o kalibrze ponad 5·1 cali (130 mm.).

Artykuł 8.

Każdy okręt będzie klasyfikowany—stosownie do jego standartowej wyporności—według Art. 1 A. niniejszego Układu.

Artykuł 9.

Zadne przygotowania do instalacji uzbrojenia wojennego na statkach handlowych, celem zamiany ich na okręty wojenne, nie mogą być dokonywane w czasie pokoju, poza usztywnieniem pokładów, pozwalającym na zainstalowanie na nich dział o kalibrze nie przekraczającym 6·1 cali (155 mm.).

Artykuł 10.

Okręty założone na pochylni przed wejściem w życie niniejszego Układu, a których standartowa wyporność lub uzbrojenie przekracza przepisane w niniejszej Części tego Układu ograniczenia danych kategorii czy podkategorij, albo też okręty, które przed tą datą zostały przystosowane do służenia wyłącznie jako okręty—tarcze, lub zatrzymane wyłącznie dla celów doświadczalnych albo wyszkoleniowych, stosownie do jakiegokolwiek poprzedniego międzynarodowego porozumienia, będą nadal zaliczone do tej samej kategorii lub zatrzymają to samo określenie, które miały przed wejściem w życie niniejszego Układu.

Część III.—Uprzedzanie i wymiana informacji.

Artykuł 11.

(1) Każdy z Układających się Rządów zobowiązuje się przysyłać co roku drugiemu Rządowi informacje wymienione poniżej, dotyczące rocznego programu budowy i nabywania wszystkich okrętów, należących do kategorii i podkategorij wymienionych w Art. 12 (a), bez względu na to, czy dane okręty są wybudowane w granicach własnej jurysdykcji, czy też nie, oraz periodycznie, szczegółowo

of such vessels and of any alterations to vessels of the said categories or sub-categories already completed.

(2) For the purposes of this and the succeeding Parts of the present Agreement, information shall be deemed to have reached the Government of the United Kingdom on the date on which it is communicated to the British Representative in Warsaw and the Polish Government on the date on which it is communicated to the Polish Representative in London.

(3) This information shall be treated as confidential until published by the Contracting Government supplying it.

ARTICLE 12.

The information to be furnished under the preceding Article in respect of vessels constructed by or for a Contracting Government shall be given as follows; and so as to reach the other Contracting Government within the periods or at the times mentioned :—

- (a) Within the first four months of each calendar year, the Annual Programme of construction of all vessels of the following categories and sub-categories, stating the number of vessels of each category or sub-category and, for each vessel, the calibre of the largest gun. The categories and sub-categories in question are :—

Capital Ships—

Sub-category (a).

Sub-category (b).

Aircraft-Carriers—

Sub-category (a).

Sub-category (b).

Light Surface Vessels—

Sub-category (a).

Sub-category (b).

Sub-category (c).

Submarines.

- (b) Not less than four months before the date of the laying of the keel, the following particulars in respect of each such vessel :—

Name or designation;

Category and sub-category;

Standard displacement in tons and metric tons;

Length at waterline at standard displacement;

Extreme beam at or below waterline at standard displacement;

Mean draught at standard displacement;

Designed horse-power;

informacje o tych okrętach i o wszelkich zmianach już dokonanych w okrętach danych kategorii, czy podkategorij.

(2) W związku z tą i następnymi częściami niniejszego Układu uznaje się, że informacje są zakomunikowane Rządowi Zjednoczonego Królestwa z chwilą gdy zostaną złożone Przedstawicielowi Brytyjskiemu w Warszawie i że są zakomunikowane Rządowi Polskiemu z chwilą gdy zostaną złożone Przedstawicielowi Polskiemu w Londynie.

(3) Informacje powyższe będą uważane za poufne aż do chwili ich ogłoszenia przez ten z Układających się Rządów, który ich udzielił.

Artykuł 12.

Informacje, o okrętach wybudowanych przez Układający się Rząd albo dla niego, których należy udzielać zgodnie z poprzednim artykułem, winny być podane jak następuje i tak, aby doszły do wiadomości drugiego Układającego się Rządu w następujących terminach :

- (a) W ciągu pierwszych czterech miesięcy każdego roku kalendarzowego roczny program budowy wszystkich okrętów niżej wymienionych kategorii i podkategorij, z wyszczególnieniem ilości okrętów każdej kategorii lub podkategorii, a dla każdego okrętu kalibru największego działa. Kategorie te i podkategorie są następujące :

Okręty liniowe—

podkategoria (a),

podkategoria (b),

Lotniskowce—

podkategoria (a),

podkategoria (b),

Lekkie okręty nawodne—

podkategoria (a),

podkategoria (b),

podkategoria (c),

Okręty podwodne.

- (b) Conajmniej na 4 miesiące przed założeniem okrętu na pochylnię—następujące szczegóły, odnoszące się do każdego z tych okrętów :

Nazwa lub określenie.

Kategoria i podkategoria.

Standartowa wyporność w tonach i tonach metrycznych.

Długość wzdłuż linii wodnej przy standartowej wyporności.

Największa szerokość wzdłuż albo pod linią wodną przy standartowej wyporności.

Srednie zanurzenie przy standartowej wyporności.

Przewidziana siła w HP.

Designed speed;
 Type of machinery;
 Type of fuel;
 Number and calibre of all guns of 3-in. (76 mm.)
 calibre and above;
 Approximate number of guns of less than 3-in.
 (76 mm.) calibre;
 Number of torpedo tubes;
 Whether designed to lay mines;
 Approximate number of aircraft for which provision is
 to be made.

- (c) As soon as possible after the laying-down of the keel of each such vessel, the date on which it was laid.
- (d) Within one month after the date of completion of each such vessel, the date of completion together with all the particulars specified in paragraph (b) above relating to the vessel on completion.
- (c) Annually during the month of January, in respect of vessels belonging to the categories and sub-categories mentioned in paragraph (a) above—
- (i) Information as to any important alterations which it may have proved necessary to make during the preceding year in vessels under construction, in so far as these alterations affect the particulars mentioned in paragraph (b) above.
 - (ii) Information as to any important alterations made during the preceding year in vessels previously completed, in so far as these alterations affect the particulars mentioned in paragraph (b) above.
 - (iii) Information concerning vessels which may have been scrapped or otherwise disposed of during the preceding year. If such vessels are not scrapped, sufficient information shall be given to enable their new status and condition to be determined.
- (f) Not less than four months before undertaking such alterations as would cause a completed vessel to come within one of the categories or sub-categories mentioned in paragraph (a) above, or such alterations as would cause a vessel to change from one to another of the said categories or sub-categories; information as to her intended characteristics as specified in paragraph (b) above.

Przewidziana szybkość.

Typ maszyn.

Rodzaj paliwa.

Ilość i kaliber wszystkich dział o kalibrze 3 cale (76 mm.) i powyżej.

Przybliżona ilość dział o kalibrze mniejszym niż 3 cale (76 mm.).

Ilość wyrzutni torpedowych.

Czy są one przystosowane do stawiania min.

Przybliżona ilość samolotów, dla których mają być zrobione instalacje.

- (c) Po założeniu okrętu na pochylni należy podać w jak najkrótszym czasie dokładną datę założenia okrętu.
- (d) W przeciągu miesiąca od ukończenia każdego z tych okrętów datę ukończenia wraz ze wszystkimi szczegółami, wymienionymi w par. (b) dotyczącymi ukończonego okrętu.
- (e) Co roku w ciągu miesiąca stycznia, jeśli chodzi o okręty, należące do kategorii i podkategorij wymienionych w powyższym par. (a):
- (i) Informacje o wszelkich ważnych zmianach, które trzeba było wprowadzić w roku poprzedzającym w okrętach znajdujących się w budowie, jeżeli zmiany te dotyczą szczegółów wymienionych w par. (b) j.w.
 - (ii) Informacje o wszelkich ważnych zmianach, jeżeli dotyczą one szczegółów wymienionych w par. (b) j.w., które wprowadzono w roku poprzedzającym na okrętach ukończonych poprzednio.
 - (iii) Informacje dotyczące okrętów, które w roku poprzedzającym zostały zniszczone lub zdeklasowane w jakikolwiek sposób. Jeżeli okręty nie zostały zniszczone to należy dostarczyć informacji wystarczających dla ustalenia ich nowych cech charakterystycznych i przeznaczenia.
- (f) Conajmniej na cztery miesiące przed przeprowadzeniem takich zmian, które umożliwiają zaliczenie gotowego okrętu do jednej z kategorii lub podkategorij wymienionych w powyższym par. (a) lub takich zmian, które wpłynęły na przesunięcie okrętu z jednej do drugiej z wymienionych kategorii lub podkategorij; informacje dotyczące zamierzonych właściwości okrętu wyszczególnione w powyższym par. (b).

ARTICLE 13.

No vessel coming within the categories or sub-categories mentioned in Article 12 (a) shall be laid down by either Contracting Government until after the expiration of a period of four months both from the date on which the Annual Programme in which the vessel is included, and from the date on which the particulars in respect of that vessel prescribed by Article 12 (b), have reached the other Contracting Government.

ARTICLE 14.

If a Contracting Government intends to acquire a completed or partially completed vessel coming within the categories or sub-categories mentioned in Article 12 (a), that vessel shall be declared at the same time and in the same manner as the vessels included in the Annual Programme prescribed in the said Article. No such vessel shall be acquired until after the expiration of a period of four months from the date on which such declaration has reached the other Contracting Government. The particulars mentioned in Article 12 (b), together with the date on which the keel was laid, shall be furnished in respect of such vessel so as to reach the other Contracting Government within one month after the date on which the contract for the acquisition of the vessel was signed. The particulars mentioned in Article 12 (d), (e) and (f) shall be given as therein prescribed.

ARTICLE 15.

At the time of communicating the Annual Programme prescribed by Article 12 (a), each Contracting Government shall inform the other Contracting Government of all vessels included in its previous Annual Programmes and declarations that have not yet been laid down or acquired, but which it is the intention to lay down or acquire during the period covered by the first-mentioned Annual Programme.

ARTICLE 16.

If, before the keel of any vessel coming within the categories or sub-categories mentioned in Article 12 (a) is laid, any important modification is made in the particulars regarding her which have been communicated under Article 12 (b), information concerning this modification shall be given, and the laying of the keel shall be deferred until at least four months after this information has reached the other Contracting Government.

Artykuł 13.

Okręty należące do kategorii lub podkategorji wyszczególnionych w Art. 12 (a), mogą być założone na pochylnię przez każdy z Układających się Rządów, dopiero po upływie czterech miesięcy tak od dnia otrzymania przez drugi z Układających się Rządów Roczno Programu, w którym dany okręt jest uwzględniony jak od dnia otrzymania szczegółów odnoszących się do danego okrętu, przewidzianych w Art. 12 (b).

Artykuł 14.

Jeżeli jeden z Układających się Rządów pragnie nabyć gotowy lub częściowo gotowy okręt podpadający pod kategorie lub podkategorie, wymienione w Art. 12 (a), wówczas okręt ten należy zadeklarować jednocześnie i w ten sam sposób, jak okręty objęte Rocznym Programem, przewidzianym we wspomnianym artykule.

Okręt taki może być nabyty dopiero po upływie czterech miesięcy od dnia otrzymania odpowiedniej deklaracji przez drugi Układający się Rząd.

Informacje dotyczące szczegółów wymienionych w Art. 12 (b) oraz daty założenia okrętu na pochylni, muszą być przesłane drugiemu Układającemu się Rządowi w ciągu miesiąca od dnia podpisania umowy o nabyciu danego okrętu. Szczegóły przewidziane w Art. 12 (d), (e) i (f) powinny być dostarczone zgodnie z postanowieniami tego artykułu.

Artykuł 15.

W chwili komunikowania Roczno Programu, przewidzianego w Art. 12 (a), każdy z Układających się Rządów powinien informować drugi Układający się Rząd o wszystkich okrętach wymienionych w poprzednich Rocznych Programach i deklaracjach, które nie zostały jednak założone na pochylni, lub nabyte, ale które dany Rząd zamierza założyć lub nabyć w czasokresie ważności komunikowanego Programu Roczno.

Artykuł 16.

Jeżeli przed założeniem na pochylni jakiegoś okrętu, zaliczonego do kategorii, czy podkategorji wymienionych w Art. 12 (a), poczynione zostaną ważne zmiany w szczegółach dotyczących tego okrętu, określonych w Art. 12 (b), informacje o powyższych zmianach powinny być podane i założenie okrętu na pochylni wstrzymane conajmniej na cztery miesiące, licząc od daty otrzymania przez drugi Układający się Rząd powyższych informacji.

ARTICLE 17.

Neither Contracting Government shall lay down or acquire any vessel of the categories or sub-categories mentioned in Article 12 (a), which has not previously been included in its Annual Programme of construction or declaration of acquisition for the current year or in any earlier Annual Programme or declaration.

ARTICLE 18.

If the construction, modernisation or reconstruction of any vessel coming within the categories or sub-categories mentioned in Article 12 (a), which is for the order of a Government not a party to the present Agreement, is undertaken within the jurisdiction of either Contracting Government, that Government shall promptly inform the other Contracting Government of the date of the signing of the contract and shall also give as soon as possible in respect of the vessel all the information mentioned in Article 12 (b), (c) and (d).

ARTICLE 19.

Each Contracting Government shall give lists of all its minor war vessels and auxiliary vessels with their characteristics, as enumerated in Article 12 (b), and information as to the particular service for which they are intended, so as to reach the other Contracting Government within one month after the date of the coming into force of the present Agreement; and, so as to reach the other Contracting Government within the month of January in each subsequent year, any amendments in the lists and changes in the information.

ARTICLE 20.

Each Contracting Government shall communicate to the other Contracting Government, so as to reach the latter within one month after the date of the coming into force of the present Agreement, particulars, as mentioned in Article 12 (b), of all vessels of the categories or sub-categories mentioned in Article 12 (a), which are then under construction for the first-named Contracting Government, whether or not such vessels are being constructed within its own jurisdiction, together with similar particulars relating to any such vessels then under construction within its own jurisdiction for a Government not a party to the present Agreement.

ARTICLE 21.

(1) At the time of communicating the initial Annual Programme of construction and declaration of acquisition, each Contracting

Artykuł 17.

Zaden z Układających się Rządów nie założy na pochylni ani nie nabędzie okrętu zaliczonego do kategorii lub podkategorji wymienionych w Art. 12 (a), jeżeli okręt ten nie był uprzednio wymieniony w Rocznym Programie budowy, albo w deklaracji o nabyciu na rok bieżący, bądź we wcześniejszych Programach Rocznych lub deklaracjach.

Artykuł 18.

Jeżeli jeden z Układających się Rządów podejmie się w granicach swej jurysdykcji wybudowania, zmodernizowania albo przebudowania jakiegokolwiek okrętu, zaliczonego do kategorii lub podkategorji wymienionych w Art. 12 (a)—dla Rządu, który Układu niniejszego nie podpisał, to jest on zobowiązany zawiadomić drugi Układający się Rząd, w możliwie krótkim terminie, o dacie podpisania takiego kontraktu, oraz przesłać jak najprędzej szczegóły dotyczące okrętu, wymienione w Art. 12 (b), (c) i (d).

Artykuł 19.

Każdy z Układających się Rządów zobowiązuje się podać spis wszystkich swych małych wojennych i pomocniczych okrętów, wraz z ich cechami, wyliczonymi w Art. 12 (b), oraz informacje co do celów, jakim okręty te mają służyć, tak, by drugi z Układających się Rządów otrzymał je w ciągu miesiąca od daty wejścia w życie niniejszego Układu. Późniejsze zaś poprawki w spisach i zmiany informacji, powinny być dostarczone drugiemu Układającemu się Rządowi w miesiącu styczniu każdego następnego roku.

Artykuł 20.

Każdy z Układających się Rządów zobowiązuje się do zawiadomienia drugiego Układającego się Rządu w ten sposób, aby zawiadomienia doszło w ciągu miesiąca od daty wejścia w życie niniejszego Układu, o szczegółach wymienionych w Art. 12 (b), odnoszących się do wszelkich okrętów kategorii lub podkategorji wymienionych w Art. 12 (a), które w danym czasie są budowane dla tego Rządu bez względu na to, czy okręty te budowane są w granicach własnej jurysdykcji, czy też nie, wraz z podobnymi informacjami dotyczącymi okrętów budowanych w granicach własnej jurysdykcji dla jakiegokolwiek Rządu, który do niniejszego Układu nie należy.

Artykuł 21.

(1) Każdy z Układających się Rządów w chwili komunikowania pierwszego Programu Roczno o budowie i deklaracji o zakupie

Government shall inform the other Contracting Government of any vessels of the categories or sub-categories mentioned in Article 12 (a), which have been previously authorised and which it is the intention to lay down or acquire during the period covered by the said Programme.

(2) Nothing in this Part of the present Agreement shall prevent either Contracting Government from laying down or acquiring, at any time during the four months following the date of the coming into force of the Agreement, any vessel included, or to be included, in its initial Annual Programme of construction or declaration of acquisition, or previously authorised, provided that the information prescribed by Article 12 (b) concerning each vessel shall be communicated so as to reach the other Contracting Government within one month after the date of the coming into force of the present Agreement.

(3) The initial Annual Programme of construction and declaration of acquisition, to be communicated under Articles 12 (a) and 14 shall reach the other Contracting Government within one month after the date of the coming into force of the present Agreement.

Part IV.—*General and Safeguarding Clauses.*

ARTICLE 22.

Neither Contracting Government shall, by gift, sale or any mode of transfer, dispose of any of its surface vessels of war or submarines in such a manner that such vessel may become a surface vessel of war or a submarine in any foreign navy. This provision shall not apply to auxiliary vessels.

ARTICLE 23.

(1) Nothing in the present Agreement shall prejudice the right of either Contracting Government, in the event of loss or accidental destruction of a vessel, before the vessel in question has become over-age, to replace such vessel by a vessel of the same category or sub-category as soon as the particulars of the new vessel mentioned in Article 12 (b) shall have reached the other Contracting Government.

(2) The provisions of the preceding paragraph shall also govern the immediate replacement, in such circumstances, of a light surface vessel of sub-category (b) exceeding 8,000 tons (8,128 metric tons) standard displacement, or of a light surface vessel of sub-category (a), before the vessel in question has become over-age, by a light surface vessel of the same sub-category of any standard displacement up to 10,000 tons (10,160 metric tons).

powinien poinformować drugi Układający się Rząd o wszystkich okrętach należących do kategorii lub podkategorji, wymienionych w Art. 12 (a), których budowa została uprzednio zatwierdzona, a które Rząd w okresie trwania podanego Programu Roczego zamierza założyć na pochylni lub nabyć.

(2) Żadne postanowienie tej Części niniejszego Układu nie przeszkadza któremukolwiek z Układających się Rządów, w czasie czterech miesięcy od dnia wejścia w życie Układu w założeniu na pochylni lub nabyciu jakiegokolwiek okrętu już wliczonego lub mającego być wliczonym do pierwszego Programu Roczego budowy lub do deklaracji o zakupie, bądź poprzednio zatwierdzonego—pod warunkiem, że informacje przewidziane w Art. 12 (b), dotyczące każdego okrętu, będą przesłane tak, by drugi Układający się Rząd otrzymał je w przeciągu miesiąca od daty wejścia w życie niniejszego Układu.

(3) Pierwszy Program Roczny budowy i deklaracja o zakupie—przewidziane w Art. 12 (a) i 14—powinny być otrzymane przez każdy z Układających się Rządów w przeciągu miesiąca, od dnia wejścia w życie niniejszego Układu.

Część IV.—Klauzule ogólne i gwarancyjne.

Artykuł 22.

Żaden z Układających się Rządów nie uczyni darowizny, nie sprzeda, ani w jakikolwiek bądź inny sposób nie odstąpi żadnego nawodnego ani podwodnego okrętu tak, by mogły one być użyte jako okręt nawodny lub podwodny Marynarki obcej. Zastrzeżenie to nie dotyczy okrętów pomocniczych.

Artykuł 23.

(1) Wrazie straty lub przypadkowego zniszczenia nieprzestarzałego okrętu, klauzule niniejszego Układu nie stoją na przeszkodzie temu, by każdy z Układających się Rządów okręt taki zastąpił okrętem tej samej kategorii, albo podkategorji, i to natychmiast po otrzymaniu przez drugi Układający się Rząd szczegółów, wymienionych w Art. 12 (b), dotyczących nowego okrętu.

(2) Postanowienia poprzedniego paragrafu dotyczą również natychmiastowego zastąpienia—w tychże okolicznościach—lekkich okrętów nawodnych podkategorji (b), o wyporności standartowej ponad 8,000 ton (8,128 ton metrycznych) albo lekkich okrętów nawodnych podkategorji (a)—(jeżeli okręt o którym mowa, nie jest przestarzały), przez lekkie okręty nawodne tej samej podkategorji, o wyporności standartowej nie przekraczającej 10,000 ton (10,160 ton metrycznych).

ARTICLE 24.

(1) If either Contracting Government should become engaged in war, such Contracting Government may, if it considers the naval requirements of its defence are materially affected, suspend, in so far as it is concerned, any or all of the obligations of the present Treaty, provided that such Contracting Government shall promptly notify the other Contracting Government that the circumstances require such suspension, and shall specify the obligations it is considered necessary to suspend.

(2) The other Contracting Government shall in such case promptly examine the situation thus presented with a view to deciding on the obligations of the present Agreement, if any, which that Contracting Government may deem it necessary to suspend; and may in consequence suspend, in so far as it is concerned, any or all of the obligations of the present Agreement, provided that notice is promptly given to the Contracting Government effecting the suspension under the preceding paragraph of the obligations which it is considered necessary to suspend.

(3) On the cessation of hostilities, the Contracting Governments shall consult together with a view to fixing a date upon which the obligations of the Agreement which have been suspended shall again become operative, and to agreeing upon any amendments in the present Agreement which may be considered necessary.

ARTICLE 25.

(1) In the event of any vessel not in conformity with the limitations and restrictions as to standard displacement and armament prescribed by Articles 4, 5 and 7 of the present Agreement being authorised, constructed or acquired by a Government not a party to the present Agreement, each Contracting Government reserves the right to depart if, and to the extent to which, it considers such departures necessary in order to meet the requirements of its national security—

- (a) During the remaining period of the Agreement, from the limitations and restrictions of Articles 3, 4, 5, 6 (1) and 7; and
- (b) During the current year, from its Annual Programmes of construction and declarations of acquisition.

This right shall be exercised in accordance with the following provisions :—

(2) Either Contracting Government who considers it necessary that such right should be exercised, shall notify the other Contracting Government to that effect, stating precisely the nature and extent of the proposed departures and the reasons therefor.

Artykuł 24.

Wrazie gdyby którykolwiek z Układających się Rządów znajdował się w stanie wojny, to może on—jeżeli uważa, że wymogi jego obrony morskiej są istotnie zagrożone—zawiesić w swoim zakresie stosowanie poszczególnych albo wszystkich zobowiązań niniejszego Układu, jednak pod warunkiem niezwłocznego zawiadomienia drugiego Układającego się Rządu o okolicznościach wymagających takiego zawieszenia, przyczem powinien wyliczyć te zobowiązania, które uważa za potrzebne zawiesić.

(2) W takim wypadku drugi Układający się Rząd zastanowi się bezzwłocznie nad wytworzoną w ten sposób sytuacją celem powzięcia decyzji co do tych zobowiązań niniejszego Układu, które będzie ewentualnie uważał za konieczne zawiesić; w konsekwencji, ma on prawo zawiesić w swoim zakresie poszczególne lub wszystkie zobowiązania niniejszego Układu, pod warunkiem zakomunikowania tego niezwłocznie temu Układającemu się Rządowi, który, stosownie do poprzedniego paragrafu pierwszy wypowiedział czasowo niniejszy Układ.

(3) Po zaprzestaniu działań wojennych Układające się Rządy skomunikują się wzajemnie, celem ustalenia daty, od której zawieszony warunki Układu zaczną obowiązywać na nowo, a także ustalą wszelkie poprawki, których wprowadzenie do niniejszego Układu mogłoby być uznane za potrzebne.

Artykuł 25.

(1) W wypadku zatwierdzenia budowy, wybudowania lub nabycia przez jakikolwiek Rząd nie należący do niniejszego Układu okrętu, nie odpowiadającego warunkom przepisany przez Art. 4, 5 i 7 Układu, dotyczącym standartowej wyporności i uzbrojenia, każdy z Układających się Rządów rezerwuje sobie prawo odchylenia od powziętych zobowiązań w granicach, które uważa za wskazane, ażeby zadośćuczynić bezpieczeństwu swego kraju,

(a) na cały pozostały okres ważności niniejszego Układu—od ograniczeń artykułów 3, 4, 5, 6 (1) i 7,

(b) oraz na dany rok bieżący—od Roczno Programu budowy oraz deklaracji o zakupie.

Prawo to będzie wykonywane według następujących postanowień :

(2) Każdy z Układających się Rządów, jeżeli będzie uważał za konieczne skorzystać z tego prawa, zawiadomi o tym drugi Układający się Rząd, określając dokładnie charakter i rozmiary proponowanych odchylenia oraz ich przyczyny.

(3) The Contracting Governments shall thereupon consult together and endeavour to reach an agreement with a view to reducing to a minimum the extent of the departures which may be made.

(4) On the expiration of a period of three months from the date of the first of any notifications which may have been given under paragraph (2) above, each of the Contracting Governments shall, subject to any agreement which may have been reached to the contrary, be entitled to depart during the remaining period of the present Agreement from the limitations and restrictions prescribed in Articles 3, 4, 5, 6 (1) and 7 thereof.

(5) On the expiration of the period mentioned in the preceding paragraph, either Contracting Government shall be at liberty, subject to any agreement which may have been reached during the consultations provided for in paragraph (3) above, and on informing the other Contracting Government, to depart from its Annual Programmes of construction and declarations of acquisition and to alter the characteristics of any vessels building or which have already appeared in its Programmes or declarations.

(6) In such event, no delay in the acquisition, the laying of the keel, or the altering of any vessel shall be necessary by reason of any of the provisions of Part III of the present Agreement. The particulars mentioned in Article 12 (b) shall, however, be communicated to the other Contracting Government before the keels of any vessels are laid. In the case of acquisition, information relating to the vessel shall be given under the provisions of Article 14.

ARTICLE 26.

(1) If the requirements of the national security of either Contracting Government should, in the opinion of that Government, be materially affected by any change of circumstances, other than those provided for in Articles 6 (2), 24 and 25 of the present Agreement, such Contracting Government shall have the right to depart for the current year from its Annual Programmes of construction and declarations of acquisition. The amount of construction by either Government to the Agreement, within the limitations and restrictions thereof, shall not, however, constitute a change of circumstances for the purposes of the present Article. The above-mentioned right shall be exercised in accordance with the following provisions:—

(2) Such Contracting Government shall, if it desires to exercise the above-mentioned right, notify the other Contracting Government to that effect, stating in what respects it proposes to depart from its Annual Programmes of construction and declarations of acquisition, giving reasons for the proposed departure.

(3) The Contracting Governments will thereupon consult together with a view to agreement as to whether any departures are necessary in order to meet the situation.

(3) Układające się Rządy skomunikują się, celem osiągnięcia porozumienia co do zmniejszenia do minimum rozmiaru odchyień, które mogą być zrobione.

(4) Po upływie trzech miesięcy od daty pierwszej notyfikacji, dokonanej w myśl powyższego paragrafu 2, każdy z Układających się Rządów jest uprawniony—przy uwzględnieniu wszelkich przeciwnych postanowień, co do których mogło nastąpić porozumienie—odstąpić od ograniczeń i restrykcji przewidzianych w artykułach 3, 4, 5, 6, (1) i 7 niniejszego Układu na pozostały okres jego ważności.

(5) Po upływie okresu czasu wymienionego w powyższym paragrafie, każdy z Układających się Rządów może—przy uwzględnieniu wszelkich porozumień, które mogły być osiągnięte podczas konsultacji przewidzianej w paragrafie 3 i po zawiadomieniu drugiego Układającego się Rządu—odstąpić od Programu Rocznego budowy i deklaracji o zakupie i zmienić cechy okrętów budujących się albo przewidzianych w Programach i deklaracjach.

(6) W takim wypadku żadna zwłoka tak w nabywaniu, w zakładaniu na pochylni, jak i w zmianach wprowadzanych do okrętów, na podstawie Części III. niniejszego Układu, nie będzie konieczna. Jednakowoż szczegóły wymienione w Art. 12 (b) powinny być przesłane drugiemu Układającemu się Rządowi przed założeniem okrętu na pochylni. Wrazie zakupu—informacje dotyczące danego okrętu winny być przesłane zgodnie z Art. 14.

Artykuł 26.

(1) Jeżeli względy bezpieczeństwa kraju jednego z Układających się Rządów będą, zdaniem tego Rządu, poważnie zagrożone, z powodu zmiany okoliczności innych niż te, które zostały wymienione w Art. 6 (2), 24 i 25 niniejszego Układu, to Rząd ten może w danym roku odstąpić od swojego Programu Rocznego budowy i deklaracji o zakupie.

Jednakowoż ogólna ilość budowli, dokonanych przez każdy z Układających się Rządów w granicach ograniczeń i restrykcji tego Układu nie może być uważana—w związku z niniejszym artykułem—za zmianę okoliczności.

Powyższe prawo będzie wykonywane według następujących postanowień:

(2) Jeżeli jeden z Układających się Rządów pragnie z powyższego prawa skorzystać, powinien o tym zawiadomić drugi Układający się Rząd, stwierdzając w jakich granicach ma zamiar odstąpić od Programu Rocznego budowy i deklaracji o zakupie, oraz podając przyczyny proponowanych odchyień.

(3) W tym wypadku Układające się Rządy skomunikują się, celem ustalenia czy w danej sytuacji jakiegokolwiek odstępstwa od omawianych ograniczeń są potrzebne.

(4) On the expiration of a period of three months from the date of the first of any notifications which may have been given under paragraph (2) above, each of the Contracting Governments shall, subject to any agreement which may have been reached to the contrary, be entitled to depart from its Annual Programmes of construction and declarations of acquisition, provided notice is promptly given to the other Contracting Government stating precisely in what respects it is proposed so to depart.

(5) In such event, no delay in the acquisition, the laying of the keel, or the altering of any vessel shall be necessary by reason of any of the provisions of Part III of the present Agreement. The particulars mentioned in Article 12 (b) shall, however, be communicated to the other Contracting Government before the keels of any vessels are laid. In the case of acquisition, information relating to the vessel shall be given under the provisions of Article 14.

Part V.—*Final Clauses.*

ARTICLE 27.

The present Agreement shall remain in force until the 31st December, 1942.

ARTICLE 28.

(1) The Contracting Governments will, during the last quarter of 1940, consult together with a view to entering into a new agreement for the reduction and limitation of naval armament.

(2) In the course of the consultation referred to in the preceding paragraph, views shall be exchanged in order to determine whether, in the light of the circumstances then prevailing and the experience gained in the interval in the design and construction of capital ships, it may be possible to agree upon a reduction in the standard displacement or calibre of guns of capital ships to be constructed under future annual programmes, and thus, if possible, to bring about a reduction in the cost of capital ships.

ARTICLE 29.

None of the provisions of the present Agreement shall constitute a precedent for any future treaty.

(4) Po upływie okresu trzech miesięcy od daty pierwszego zawiadomienia, w myśl paragrafu (2), każdy z Układających się Rządów jest uprawniony—przy uwzględnieniu wszelkich przeciwnych postanowień, co do których mogło nastąpić porozumienie—odstąpić od Roczego Programu budowy i deklaracji o zakupie, pod warunkiem, że zawiadomi o tem w jaknajkrótszym czasie drugi Układający się Rząd, podając dokładne powody takiego postępowania.

(5) W takim wypadku żadna zwłoka tak w nabywaniu, w zakładaniu na pochylni, jak i w zmianach wprowadzanych do okrętów nie będzie konieczna na podstawie Części III niniejszego Układu. Jednakowoż szczegóły wymienione w Art. 12 (b) powinny być przesłane drugiemu Układającemu się Rządowi przed założeniem okrętu na pochylni. Wrazie zakupu—informacje dotyczące danego okrętu winny być przesłane zgodnie z Art. 14.

Część V.—*Postanowienia końcowe.*

Artykuł 27.

Układ niniejszy pozostanie w mocy do dnia 31. grudnia 1942 r.

Artykuł 28.

(1) Układające się Rządy porozumieją się w ciągu ostatniego kwartału 1940 r., w celu zawarcia nowego Układu o zmniejszeniu i ograniczeniu zbrojeń morskich.

(2) W czasie konsultacji, o której mowa w poprzednim paragrafie zostaną wymienione poglądy celem ustalenia, czy w świetle okoliczności w danej chwili przeważających i doświadczenia nabytego w międzyczasie w projektowaniu i budowie okrętów liniowych, będzie możliwe zgodzić się na zmniejszenie standartowej wyporności lub kalibru dział okrętów liniowych, które miałyby być zbudowane na podstawie przyszłych programów rocznych, aby w ten sposób, o ile okaże się to możliwe, doprowadzić do zmniejszenia kosztów okrętów liniowych.

Artykuł 29.

Zadne z postanowień niniejszego Układu nie będzie stanowiło precedensu dla jakiegokolwiek przyszłego traktatu.

ARTICLE 30.

The present Agreement shall be ratified and the instruments of ratification shall be exchanged in London as soon as possible. It shall come into force immediately on the exchange of ratifications.

In witness whereof the undersigned, duly authorised to that effect, have signed the present Agreement and have affixed thereto their seals.

Done in duplicate in London, the 27th day of April, 1938, in English and Polish, both texts being equally authentic.

(L.S.) HALIFAX.
(L.S.) DUFF COOPER.
(L.S.) EDWARD RACZYŃSKI.
(L.S.) TADEUSZ J. M. STOKLASA.

PROTOCOL OF SIGNATURE.

At the moment of signing the Agreement bearing this day's date, the undersigned, duly authorised to that effect by their respective Governments, have agreed as follows:—

1. If, before the coming into force of the above-mentioned Agreement, the naval construction of any Power, or any change of circumstances, should appear likely to render undesirable the coming into force of the Agreement in its present form, the contracting Governments will consult as to whether it is desirable to modify any of its terms to meet the situation thus presented.

2. The present Protocol, of which the English and Polish texts shall both be equally authentic, shall come into force on this day's date.

In faith whereof the undersigned have signed the present Protocol and have affixed thereto their seals.

Done in London the 27th day of April, nineteen hundred and thirty-eight.

(L.S.) HALIFAX.
(L.S.) DUFF COOPER.
(L.S.) EDWARD RACZYŃSKI.
(L.S.) TADEUSZ J. M. STOKLASA.

Artykuł 30.

Niniejszy Układ będzie ratyfikowany i dokumenty ratyfikacyjne zostaną wymienione w Londynie możliwie jaknajprędzej. Wejdzie on w życie z chwilą wymiany dokumentów ratyfikacyjnych.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie w tym celu upoważnieni, podpisali niniejszy Układ i wycisnęli na nim swe pieczęcie.

Sporządzono w dwóch oryginalnych egzemplarzach w Londynie, dnia 27 kwietnia 1938 r. w języku angielskim i polskim, przyczym obydwa teksty są jednakowo miarodajne.

(L.S.) HALIFAX.
 (L.S.) DUFF COOPER.
 (L.S.) EDWARD RACZYŃSKI.
 (L.S.) TADEUSZ J. M. STOKLASA.

 PROTOKÓŁ PODPISANIA.

W CHWILI podpisania Układu noszącego datę dnia dzisiejszego, niżej podpisani, należycie do tego upoważnieni przez swoje odnośne Rządy, zgodzili się na następujące postanowienia :

(1) Jeżeli przed wejściem w życie powyższego Układu budowle morskie jakiegokolwiek mocarstwa lub jakakolwiek zmiana okoliczności zdawałaby się czynić niepożądanym wejście w życie Układu w jego formie obecnej, Układające się Rządy naradzą się, czy jest pożądaną zmianą któregokolwiek z jego postanowień w celu przystosowania się do powstałej w ten sposób sytuacji.

(2) Protokół niniejszy, którego oba teksty angielski i polski będą jednakowo miarodajne, wejdzie w życie w dniu dzisiejszym.

Na dowód czego niżej podpisani podpisali protokół niniejszy i wycisnęli na nim swoje pieczęcie.

Sporządzono w Londynie dnia 27 kwietnia tysiąc dziewięćset trzydziestego ósmego roku.

(L.S.) HALIFAX.
 (L.S.) DUFF COOPER.
 (L.S.) EDWARD RACZYŃSKI.
 (L.S.) TADEUSZ J. M. STOKLASA.

EXCHANGE OF NOTES.

No. 1.

*Count E. Raczyński to Lord Halifax.**Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie,
Londyn, dnia 27. kwietnia 1938 r.*

Panie Ministrze,

Przystępując do podpisania Układu z dnia dzisiejszego pomiędzy Rządem Polskim i Rządem Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii o ograniczeniu zbrojeń morskich, pragnę złożyć następujące oświadczenie w imieniu Rządu Polskiego:

(1) Rząd Polski podziela nadzieje Rządu J.Kr.M. w Zjednoczonym Królestwie, że Układ dwustronny pomiędzy Zjednoczonym Królestwem a Polską może przygotować drogę do zawarcia ogólnego Układu w terminie późniejszym, w którym wszystkie zainteresowane kraje mogłyby ewentualnie stać się stronami. Rząd Polski przyjął przeto zobowiązania zawarte w Artykule 4 i 6 Układu z daty dzisiejszej.

(2) Przyjmując na siebie to zobowiązanie rozumie, że zgodnie z Artykułem 29 żadne z ograniczeń niniejszego Układu nie będzie stanowiło precedensu dla jakiegokolwiek przyszłej budowy, która może nastąpić po 1 stycznia 1943 r., w kategoriach okrętów liniowych i lekkich okrętów nawodnych.

(3) W tych okolicznościach Rząd Polski zastrzega sobie, po 31. grudnia 1942 r., pełną swobodę co do tego, czy jakiegokolwiek zobowiązanie dotyczące budowy lub nabycia okrętów o wyporności między 8,000 a 17,500 ton może być przyjęte w jakimkolwiek przyszłym traktacie.

Mam zaszczyt, &c.

EDWARD RACZYŃSKI,

Ambasador Rzeczypospolitej.

(Translation.)

Sir,

Polish Embassy, London, April 27, 1938.

ON proceeding to the signature of the Agreement signed this day between the Polish Government and the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland for the limitation of naval armaments, I desire to make the following statement on behalf of the Polish Government:—

(1) The Polish Government share the hope of His Majesty's Government in the United Kingdom that a bilateral agreement between the United Kingdom and Poland may prepare the way for the conclusion of a general agreement at a later date to which all interested countries may eventually become parties. The Polish Government have therefore assumed the obligations contained in Article 4 and Article 6 of the Agreement of to-day's date.

(2) In assuming this obligation they understand that in accordance with Article 29 none of the limitations of the present treaty shall constitute a precedent for any future construction that may take place after the 1st January, 1943, in the categories of capital ships and light surface vessels.

(3) In these circumstances, the Polish Government reserve to themselves, after the 31st December, 1942, full liberty as to whether any obligation in regard to the construction or acquisition of war vessels with a displacement between 8,000 tons and 17,500 tons can be undertaken in any future treaty.

I have the honour, &c.

EDWARD RACZYŃSKI,
Ambassador of the Republic.

No. 2.

Lord Halifax to Count E. Raczyński.

Sir,

Foreign Office, London, April 27, 1938.

I HAVE the honour to acknowledge the receipt of your Excellency's note of to-day's date in which you state that the Polish Government reserve to themselves, after the 31st December, 1942, full liberty as to whether any obligation in regard to the construction or acquisition of war vessels with a displacement between 8,000 tons and 17,500 tons can be undertaken in any future treaty.

2. In reply, I have the honour to assure your Excellency that the statement in question is in accordance with the views of His Majesty's Government in the United Kingdom and is regarded by them as correctly representing the position concerning this matter.

I have, &c.

HALIFAX.